

MALMÖ HÖGSKOLA

ISSN 1652-7224 :: Publicerad den 5 mars 2008
Utskriftsvänlig pdf-fil

Den idrottskritiska traditionen inom idrottsforskningen är inte särskilt stark och inte påfallande högljudd. Inte ens sedan ett informellt nätverk av marxistiska idrottsforskare bildats 2004–2005 med såväl svenska som danska och norska medlemmar, märktes någon vidare aktivitet. Nätverket har ingen hemsida och tycks vara inaktivt sedan man medverkade med en session vid nordamerikanska idrottssociologernas konferens 2006. Flera av dess ursprungliga medlemmar är däremot mycket aktiva, inte minst i dessa spalter, till exempel **Ian McDonald**, **Henning Eichberg**, **Tomas Peterson**, **Tobias Stark** och **Gerd von der Lippe**. En annan medlem, **Rob Beamish**, sociologiprofessor vid Queens University, Kingston, ON, har tillsammans med **Ian Ritchie** från Brock University, St. Catharines, ON – också han sociologiprofessor, skrivit boken *Fastest, Highest, Strongest: A Critique of High-Performance Sport* (Routledge), där de presenterar en analys av modern elitidrott som fick vår recensent Lars-Erik Alkvist att jubla: Äntligen någon som tar idrottens inre logik till utgångspunkt för en initierad analys av doping inom elitidrotten.

Mer deskriptiv än preskriptiv

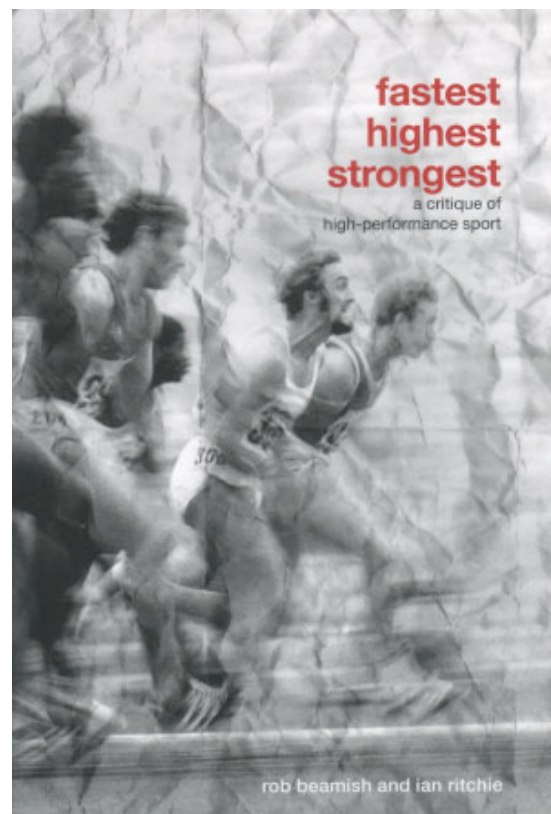
Lars-Erik Alkvist

Högskolan Dalarna

Rob Beamish & Ian Ritchie
Fastest, Highest, Strongest: A Critique of High-Performance Sport
194 sidor, hft.
Abingdon, Oxon: **Routledge** 2006
(Routledge critical studies in sport)
ISBN 978-0-415-77043-9

Den moderna idrotten plågas idag ständigt av dopingavslöjande och dopingmisstankar. Vi matas nästan dagligen med avslöjanden och de misstänka förskjuts och anklagas för bristande moralisk karaktär. Det sker ett ständig skuldbeläggande av de avslöjade. Den individuella idrottsutövaren hamnar i fokus och hans/hennes dåliga sportsmananda hålls fram. Detta individuella perspektiv blir hängande i luften. Den sportsliga andan framträder på det ideologiska planet som i grunden avståndstagande från doping.

Två kanadensiska idrottsforskare, **Rob Beamish** och **Ian Ritchie**, menar att ovanstående "analys" är för enkel, snarare moraliserande än idrottsvetenskaplig. Att doping förekommer måste snarare förstås i ett bredare kritiskt sammanhang. Och jag utropade vid läsningen: äntligen någon som på ett initierat och välargumenterat sätt analyserar själva grundbulsten i idrottsutövandet: att idrottsmännen och -kvinnorna styrs av själva logiken i idrotten: snabbast, högst och starkast.

Detta driver på spridningen av dopingen. Författarna koncentrerar sig i huvudsak på elitidrotten. Att bara bannlysa specifika prestationshöjande medel (symptombekämpning) löser inte själva problemet, utan först då logiken och de förhärskande relationerna inom elitidrotten förändras kommer man åt det som orsakar sjukdomen. Med andra ord: det kritiska perspektivet står i fokus.

Det är kanske inte något revolutionerande man kommer fram till, men man systematiserar det kritiska perspektivet på idrotten på ett klart och tydligt sätt. Samtidigt kan denna väsenkritik mynna ut i ett totalt förkastande av idrotten. Som hos Ivar Lo-Johansson kan denna kritik hamna i det totalt avståndstagande från idrotten, odödliggjort i sentensen "Jag tvivlar på idrotten". Men det gör inte Beamish och Ritchie, de försöker istället lansera ett kritiskt perspektiv för att komma till rätta med dopingen. Båda författarna engagerade sig redan i slutet av 80-talet i debatten kring doping. Idrottslandet Kanada skakades tydlig i sina grundvalar efter avslöjandet vid olympiska spelen i Söul att Ben Johnson hade dopat sig.

Nåväl, låt oss titta på hur man argumenterar, empiriskt belägger och slår hål på idrottsrörelsens kanske lite väl ideologiska dimridåer, som utgår från att det finns ett universellt antagande om att idrotten i sig vilar på god etisk grund, där doping inte skall förekomma. Idrotten i sig är oskyldig. Beamish och Ritchie försöker snarare visa på att idrotten är en social och politisk verksamhet som inte kan ses som abstrakt oberoende från övrig samhällslogik. Frågan om varför idrottsmännen och -kvinnorna använder prestationshöjande medel är för snäv; idrotten måste ses i ljuset av den instrumentella rationalitet som dominerar elitidrotten, att vinna, förskjuta rekorden framåt, etc., och detta är del av den allmänna samhällslogiken. I denna rationalitet ingår politik, vetenskap, och teknik för att höja prestationsnivån.

Författarna inleder med en uppräkningslista av ett antal dopingfall och drar slutsatsen att användandet trots moraliskt fördömande sker systematiskt. Man kalkylerar rent krasst kring användandet; åker man dit eller klarar man sig? Och trots den ökande kontrollen så fortsätter användandet av prestationshöjande medel.

Användandet av dopingmedel inom elitidrotten måste enligt författarna ses i ett större historiskt, socialt och politiskt perspektiv. Man koncentrerar sig framför allt på perioden mellan 1945 och idag, och inriktar sig mot IOK, Internationella Olympiska Kommittén, som är en central politisk kraft inom den moderna idrottsvärlden. IOK driver på vilka grenar som anses värdiga och denna politik är helt inriktad mot idrottsliga prestationer, vars embryonala rötter vi kan hitta hos den moderna Olympiska spelens grundare, Pierre de Coubertin.. Och som blir allt tydligare efter kriget. De exemplifierar sin tes med historiska exempel från Tyskland och USA. Exempelen visar hur den instrumentella rationaliteten slår igenom. Mycket av inspirationen hävdar författarna, hämtas från industrin och Taylors Scientific Management. Vetenskapen integreras systematiskt i idrottsrörelsen. Idrotten blir också en del av de politiska systemens tävlan. Öst och Väst slåss under kalla kriget på idrottsarenan. Och man spårar interna öststatliga motsättningar, mellan Östtyskland och Sovjetunionen. För Östtyskland blev idrotten ett medel för att delvis frigöra sig från Sovjetunionen. Därför sker ett mycket systematiskt vetenskapligt grundat dopande i DDR. Från efterkrigstiden och framåt sker det en obönhörlig professionalisering av idrotten. Det är omöjligt att nå framgång utan heltidsidrottande. Och då smyger dopande in i idrotten.

IOK, och framför allt WADA blir de organisationer som ska upprätthålla idrottens renhet. Författarna menar dock att dessa organisationer vilar på skakig etisk grund. Denna etik utgår från att doping skadar idrottens andemening, upphäver fair-play och kan skada hälsan hos de aktiva idrottarna. Etiken möter emellertid elitidrottens rationalitet och får då stryka på foten. Etiken förlorar klart på fall. Den instrumentella logiken och rationaliteten som IOK i grunden vilar på slår hårt mot etiken. Och dopandet fortsätter och ökar i omfattning inom alla idrotter. Sir Roger Bannister, han som var först under 4 minuter på en engelsk mile, menar att idrottsmännens och -kvinnornas idrottande inte handlar om att vinna utan att prestera. Jo, f-n trot!

Men då frågar vän av ordning: vad bör göras? Finns det några alternativ? Hur upphäver vi den idrottsliga logiken, ja, läs den samhällslogiken? Jag gillar denna bok, dess tes, dess kritiska argumentering och exemplifieringar. Och dess motgift mot den förhärskande instrumentella rationaliteten är kanske inte direkt omtumlande. Man menar att det måste föras en mer öppen diskussion omkring elitidrottens aktivitet.

Beamish och Ritchie är mer vetenskapsmän, som studerar hur något *är* snarare än frågan om hur något *borde vara*. Men hela deras undertext talar om att det borde vara annorlunda! Och man överlämnar denna brännande frågan till ett deliberativt demokratiskt diskuterande. Det verkar som om Habermas spökar i bakgrunden (utan att han hänvisas till). Syftet med denna studie är framför allt att fungera som ett diskussionsinlägg med välgrundad argumentering (att slå håll på myter) och empiriska exemplifieringar. Och som sådan fungerar den alldeles utmärkt. Läsning anbefalles sålunda.

© **Lars-Erik Alkvist 2008**

 Köp boken från [Adlibris.se](https://adlibris.se)

 Kjøp boken fra [Capris.no](https://capris.no)

 Køb bogen fra [eLounge.dk](https://elounge.dk)